

KÜLTÜR DERGİCİLİĞİMİZE KISA BİR BAKIŞ*

Turgay FİŞEKÇİ**

Öz: Bu yazıda kültür alanında yayımlanan Türkçe dergilerin önde gelenlerine değinilmiş ve yıllar içinde dergi yayıncılığındaki gelişim ve değişimler özetlenmiştir.

Anahtar sözcükler: dergi ,dergicilik, Servet-i Fünun, Diyojen, aydınlık, varlık, tercüme dergisi, yurt ve dünya, pazar postası, yeni dergi, ataç, papirüs, halkın dostları, militan, sanat emeği, Yazko Edebiyat, Adam Sanat, sözcükler.

Brief Overview of Cultural Periodicals

Abstract: The article gives information about leading periodicals published in Turkish in the field of culture and summarizes developments and changes taking place in publication of periodicals over years.

Key words: periodicals, publishing of periodicals, Servet-i Fünun, Diyojen, aydınlık, varlık, tercüme dergisi, yurt ve dünya, pazar postası, yeni dergi, ataç, papirüs, halkın dostları, militan, sanat emeği, Yazko Edebiyat, Adam Sanat, sözcükler.

Öncelikle bir görsel getiremediğim için üzgünüm, böyle bir olanağı düşünmemiştim; o yüzden kuru bir sohbet olacak ne yazık ki. Çok teşekkür ederim beni buraya çağırdığınız için. Hani tiyatrocuların bir deyimi vardır, "tiyatro iki kalas ve bir hevesten oluşur" derler, Dergicilik konusu da biraz öyle, özellikle kültür dergiciliği... Şiir, öykü ya da eleştiri deneme yazan insanların bir tür ortaya çıkmalarını, kendilerini göstermelerinin bir alanı olarak görüldüğü için iki üç kişi bir araya gelir bazen aralarında para toplarlar. Bazen birisi bir varlığını satar. Bir dergi çıkarırlar, biraz görünür sonra kaybolur. Dolayısıyla kültür dergilerinin dökümünü bile çıkarabilmek çok zordur. Çünkü hayata yayılmış binlerce ölü dergi vardır. Bizim gençlik yıllarımızda ilk kitaplarımızı çıkaracağımız zaman aramızda para toplamamız gerekiyordu. Bir arkadaşımız köydeki ineğini satıp kitaplarımıza finansman sağlamıştı. Böyle hikâyeler çoktur...

Şimdi dergiciliğin geçmişine doğru bakınca ilginç bir bilgiye rastladım: Bizde ilk dergi Tanzimat Dönemi'nde çıkmış ve bir tıp dergisi. Adı da Vekka-i Tıbbiye 1849'da. Bu bilgi hoşuma gitti. Çünkü hekimlerin her dönemde toplumlara öncü olduklarını biliyoruz; bu bizim toplum için de böyle. Ülkemizde ilk düzenli dergiyi hekimlerin çıkarmış olduğunu duymaktan, öğrenmekten ve bunu paylaşmaktan

mutluluk duydum. Edebiyat anlamında ilk ciddiye alabileceğimiz dergi olarak *Servet-i Fünun*'u görüyoruz, 1891'de çıkmış içinde Tevfik Fikret'in ve o dönemki pekçok edebiyatçının olduğu bir dergi. Epey de uzun sürmüş yayını fakat *Servet-i Fünun* edebiyatının en büyük handikapı ne yazık ki çok koyu Osmanlıca bir dil kullanmaları. Tevfik Fikret bizim edebiyatımızın ilk büyük devrimci şairi olmasına karşın bugün şiirlerini çeviri olmadan okuyabilmek ne yazık ki çok güç. Oysa yüzyıl öncesi, yani çok eski zaman parçası da değil.

Bizim çok iyi bildiğimiz, her dönemde karşımıza çıkan baskı dönemlerinin dergi yayıncılığı üzerine de özel etkilerinin olduğunu gördük. Söz gelimi II. Abdülhamit döneminde otuz üç yıllık ağır bir baskı dönemi var, buna karşın inanılmaz, çok sayıda mizah dergisi çıkmış o zaman. İşte bunların ilk öncüsü *Diyojen* sayılıyor. Tabii savaşılabilecek hiçbir siyasi alan kalmayınca mizahla iktidarla başa çıkmaya çalışıyorlar. Hani Abdülhamit'in "burun" gibi kendisini çağırıştıran belli sözcüklerin kullanılmasını yasaklaması boşuna değil. Müthiş bir yergi seferberliği var bu dergilerde ve toplum katında da karşılık bulan dergiler bunlar. Cumhuriyetin ilk yıllarında da siyasi dergilerle edebiyat dergileri biraz iç içe giriyor. Çünkü siyasi dergi daha çok göze batıyor, daha çabuk yasaklanıyor, daha çok baskı görüyor. O yüzden birçok

* 25 Kasım 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen "Toplum ve Hekim 40 Yıl Etkinlikleri Süreli Yayıncılık:

Neden? Nasıl?" başlıklı panelde yapılan sunumun yazar tarafından yazılı olarak iletilmiş halidir.

**Yazar (ORCID No: 0000-0001-7653-5886)

Geliş Tarihi / Received : 25.11.2018

Kabul Tarihi / Accepted : 23.03.2019

siyasi dergi, edebiyat dergisi görünümünde çıkmayı yeğlemiş ya da içine edebiyat sayfaları yaparak ve belki biraz içeriğini yumuşatmak istemiş. 1921'de yayın hayatına başlayan *Aydınlık* sözgelimi. Nâzım Hikmet'in Sovyetler Birliği'ne gidip orada şiirini değiştirmesi, geleneksel şiiri bırakıp serbest ölçüye, yeni bir şiir anlayışına geçmesinin ilk örneklerini yayımlandığı dergi *Aydınlık* dergisi. Fakat Nâzım Hikmet'in kültür hayatındaki asıl etkisi 1928'de ülkeye dönüşüyle oluyor. O sırada Sabiha ve Zekeriya Serter çifti *Resimli Ay* adlı bir dergi yayımlıyorlar. Sabiha ve Zekeriya Serter, Amerika'da bulunmuşlar. Orada popüler yayıncılığı tanımışlar, kendileri sol görüşlü insanlar olmasına rağmen Türkiye'de resimli, magazine dönük bir yayıncılığı denemek istemişler ve *Resimli Ay*'ı çıkarmışlar. İçinde kadınlarla ilgili sayfalar var, çocuklarla ilgili sayfalar var. Nâzım Hikmet dönünce bu dergide çalışmaya başlıyor. Tabii derginin havası birden değişiyor, çünkü o ünlü "Putları Yıkıyoruz" kampanyasını bu dergide başlatıyor. Abdülhak Hamit Tarhan, Mehmet Emin Yurdakul gibi o dönemin tanınan, bilinen sevilen ne kadar şairi varsa onları yerle bir eden bir kampanya başlatıyor. Çünkü artık onların eski, kendisinin yeni şiiri temsil ettiğinin farkında ve bunu ülkeye duyurmak istiyor. Bunun yolunun bu dergiden geçeceğini düşünüyor ve gerçekten de *Resimli Ay* o yıllarda yirmilerin sonu otuzların başında son derece renkli, sevilen, satılan bir dergi oluyor. Tabii Nâzım Hikmet'in bu çıkışları onu çok ünlü kılıyor, şiirlerini çok yaygınlaştırıyor, hatta o zamanın olanakları içinde kendi sesinden iki şiiri plağa basılıyor. Bu plaklar mahalle kahvelerinde çalınıyor. "Salkımsöğüt" ve "Bahri Hazer" şiirleri. O dönemde, Şevket Süreyya, Vedat Nedim Tör gibi Nâzım'la beraber Sovyetler Birliği'ne eğitime giden, orada okuyan insanlar var. Fakat bunlar yurda dönünce hepsi bir şekilde devletle uzlaşıyorlar. Ya memur ya da devletin bir hizmetlisi oluyorlar. O grup içinde böyle bir ilişkiyi kabul etmeyen tek kişi Nâzım Hikmet. Ben diyor, özgür yaşayacağım, bildiğimi söyleyeceğim, bildiğim gibi davranacağım. Tabii bu tavır o zamanın yöneticileri için pek kabul edilebilir bir şey değil ve biliyorsunuz o 1938'de uzun hapislik yılları başlıyor. 28 yıla mahkûm oluyor hiçbir neden yokken, tabii şiirleri yasaklanıyor, kitapları yasaklanıyor, adının anılması bile yasaklanıyor ve bir dönem bir çeşit kapanmış oluyor.

Bu yıllarda yeni dergiler görüyoruz. Bunlar, belki zorunlu olarak belki hayatta kalabilmek için böyle yarı resmi diyebileceğimiz, devletle Milli Eğitim

Bakanlığı ile ilişki içinde, bazen açık bazen örtülü bir ilişki içinde çıkan dergiler. Bunlardan biri *Varlık* dergisi. 1933'de yayın hayatına başlıyor. Bugüne kadar aksaksız süren yayın hayatıyla dünya üzerindeki en uzun ömürlü dergilerden biri. Tabii *Varlık* dergisinin kurucusu Yaşar Nabi Nayır'ın hayatta olduğu dönemle ölümünden sonraki tutumu ve günümüzdeki hâli çok çok farklı Yaşar Nabi döneminde Nâzım Hikmet'in ortadan kalkması ile edebiyat alanında boşluk diyebileceğimiz şey oluyor ve Orhan Veli ile arkadaşları dolduruyor bu boşluğu. Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Garip şiiri dediğimiz akımı başlatıyorlar, *Varlık* dergisi, Garip şiirini müthiş destekliyor, onların yaygınlaşmasına, toplum katında yer bulmasına çok yardımcı oluyor. Şiirlerini yayımlıyor, söyleşilerini yayımlıyor. 1950'ye kadar da bu devam ediyor. *Varlık* dergisinin öteki çizgisi, resmi ideolojiye yakın Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi şairlerin sonra Köy Enstitülü yazarların ürünlerinin yer aldığı bir çizgi.

Garip anlayışındakiler, Orhan Veli'nin ölümünden önce 01 Ocak 1949'dan, 01 Haziran 1950'ye kadar ancak bir buçuk yıl çıkabilen *Yaprak* dergisini çıkarıyorlar. Garip akımının şiiri yalınlaştırmak, sokağa indirmek gibi bir tezi vardır ona uygun bir dergi çıkarıyorlar. Sadece bir yapraktan oluşuyor dergi gerçekten ama içinde inanılmaz güzel şiirlerin, yazıların, konuşmaların olduğu bir dergi.

Kırkklı yıllarda aslında devletin de dergi yayıncılığında etkin bir rolünü görüyoruz. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Hasan Ali Yücel'in Bakanlığı döneminde, 1940'ta yayına başlayan *Tercüme* dergisi. Gerçekten de ülkemizde bugün neredeyse her eserin çevirisi okuyabiliyoruz, bulabiliyoruz. Bu süreci başlatıyor bu dergi ve o zamanın en parlak kültür insanlarına yer veriyor yayın kurulu. Sebhattin Eyüboğlu, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat, Orhan Veli, Necati Cumalı gibi kırklı yıllardaki bütün edebiyat dünyasını buluşturan bir dergi oluyor. Burada yapılan çeviriler, özellikle şiir çevirileri inanılmaz güzellikte. Şiir çevirisinin nasıl olması gerektiğini sorgulatabilecek nitelikte çeviriler yayınlanıyor burada.

Yurt ve Dünya'nın adı geçti önceki konuşmada. *Yurt ve Dünya* da aslında sol düşünceli insanların edebiyat dergisi görünümünde siyasi düşünce dergisi çıkarma uğraşlarından biri.

1950'de Demokrat Parti, özgürlük iddialarıyla iktidara geliyor ama ilk yaptığı şey, biliyorsunuz tarihe

1951 Tevkifatı olarak geçen o inanılmaz tutuklama furyası. O dönemin bütün yazarları, çizerleri, sanatçıları içeri alınıyor. Çoğu da yedi sekiz yıl yatıyor. Ellili yıllarda öyle bir korku ortamı oluşuyor ki, pek öyle ciddi bir dergi göremiyoruz. Elliler bizim şiirimizde bugün de popülerlikleri süren İkinci Yeni akımı dediğimiz; Edip Cansever'in, Turgut Uyar'ın, Cemal Süreyya'nın ve başka birçok şairin olduğu bir yeni akımın doğuş yılları. Fakat bunlar biraz korku, biraz da Garip şiirine tepki olarak o zaman için son derece kapalı görünen, kendini ele vermeyen bir şiir yazıyorlar. Hemen her akım bir dergi ile ortaya çıkmıştır, özdeşleşmiştir. İkinci Yeni'nin bu anlamda kendine özgü bir dergisi bile olamamıştır. İkinci Yeni'yle özdeşleştirilen tek dergi *Pazar Postası*'dir. *Pazar Postası*, 1950'de çıkmaya başlamış son derece kimliksiz bir dergi. Mehmet Barlas'ın babası Cemil Sait Barlas'ın yayınladığı popüler bir dergi. Orada Muzaffer Erdost edebiyat yazıları yazıyor. 1956'da bu yeni şiir akımının adını "İkinci Yeni" koyunca dergide sanat kültür sayfaları ağırlık kazanıyor. İkinci Yeni şairleri orada yazmaya başlıyorlar. *Pazar Postası*'nin tarihsel bir önemi olmuşsa, 1956'dan sonraki bu dönemde oluyor.

1961 Anayasası'yla beraber toplumumuzda müthiş bir demokratik gelişmeye tanık oluyoruz. Bu süreçte dergi yayıncılığında gerçekten inanılmaz bir gelişme görülüyor. Atmışlı yılların edebiyat kültür dergilerinin temel özelliği ise, çoğunun tek kişilik dergiler olmaları. Bir insan çıkıyor, hayatını o işe adıyor. Bir dergi yayımlıyor ama bu hayatını adama bir kendini gösterme, kendine kariyer yapma gibi bir amacı olmayan, toplum için ortaya atılma serüveni. Söz gelimi Vedat Günyol, Paris'te hukuk doktorası yapmış parlak bir hukukçu. İstese Hukuk Fakültesi'nde hoca olabilir fakat bunu istemiyor. Fransız Devrimi aydınlarına hayran, Montesquieu, Diderot, Jean-Jacques Rousseau'ya bayılıyor. O düşünceleri, hümanizm düşüncesini Türkiye'ye tanıtmak istiyor. Aslında ellili yıllarda başlıyor bu işe, Yeni Ufuklar'ın çıkış tarihleri 1953-1976 arası. Yirmi üç yıl aylık dergiyi düzenli olarak yayınlıyor. Ama çevresinde "Mavi Yolcular" olarak adı geçen o dönemin hümanist aydınları var. Gerçekten Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Halikarnas Balıkcısı bu dergiyi destekliyorlar. Derginin yanı sıra yayınlar yapıyor, gene Fransız devrimi aydınlarının kitapları yayımlanıyor.

Bir başka tek kişilik dergi ve yayınevi Memet Fuat'ın *Yeni Dergi*'si. Memet Fuat, Nâzım Hikmet'in üvey oğlu fakat öyle bir üvey oğlu ki, dört yaşından yirmi beş yaşına kadar Nâzım ona babalık yapmış, yetiştirmiş, büyütmüş; bu anlamda belki de gerçek oğlu

saymak gerek. Nâzım Hikmet'in sol değerlerini taşıyor. Annesi Piraye Hanım da çok soylu, kişilikli bir kadın. Annesinden gelen inanılmaz bir soylu duruşu var. Çok tavizsiz, ödünsüz bir insan. Onun çıkardığı *Yeni Dergi*'de Nâzım Hikmet'in 1938'den beri yasaklı olan şiirleri 1965'te yeniden yayımlamaya başlıyor. Toplum yeniden Nâzım Hikmet'le tanışıyor. Öte yandan da Batı'daki düşünce akımlarını inceliyor. Çağdaş edebiyat kuramcılarının yazılarını çevirtiyor. Bu anlamda da atmışlı yılların en parlak dergilerinden biri sayılıyor.

Gene tek kişilik dergilerden Şükran Kurdakul'un çıkardığı *Ataç* var. İki yıllık bir ömrü oluyor. Şükran Kurdakul'un siyasi tutumundan dolayı daha solcu bir edebiyat dergisi.

Bir başka tek kişilik dergi Cemal Süreyya'nın *Papirüs*'ü. Atmışlarda Cemal Süreyya biliyorsunuz maliye müfettişi. İyi bir işi var. Devlet onu Paris'e göndermiş, orada eğitim alması için. O yıllarda bir moda var; yurtdışına giden devlet görevlileri gelirken yanlarında bir otomobil getiriyorlar. O zamanlar Türkiye'de otomobil üretilmiyor, o otomobili satıp kendilerine ev alıyorlar ya da başka bir şeye harcıyorlar. Cemal Süreyya da bir otomobil getiriyor fakat onu satıp işte bu *Papirüs* dergisini çıkarıyor. Ancak *Papirüs* dergisini iki yıl yaşatabiliyor. Sonra ilerleyen yıllarda iki kez daha çıkarıyor *Papirüs*'ü ama tekrar batırıyor ne yazık ki.

1970'lerde toplumsal hareketlerin iyice siyasallaşması, edebiyat alanında özellikle genç edebiyatçılarda daha politik dergi çıkarmak isteklerini artırıyor ve bunların örneklerini görüyoruz. *Halkın Dostları* 1970 ve 1971 yıllarında iki yıl çıkıyor. Çıkaranlar: Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel. Dergi fazla uzun sürmüyor, Ataol Behramoğlu Fransa'ya gidiyor. Dönüşünde bu kez kardeşi Nihat Behram'la *Militan* (1975-1976) adlı bir dergi çıkarıyor. Bu dergi de bireysel bir çabanın sonucu olarak fazla sürmüyor ne yazık ki.

1978'de benim de dergiciliğe adım attığım *Sanat Emeği* dergisi çıkmaya başlıyor. Yine Ataol Behramoğlu var, Asım Bezirci var. Sol kanatta bir dergi, fakat başka dergilerden farklı olarak kendi içinde daha örgütlü bir dergi. Çeşitli sanat alanlarından insanlar var yazar kadrosunda. Tiyatrocu Ali Taygun, ressam Orhan Taylan var. Derginin ilk sayısında onu "Türkiye'de Nazi Heykelciliği" diye bir yazısı vardı ve bu çok büyük bir yankı uyandırdı. Çünkü bütün Cumhuriyet Dönemi heykellerinin, Atatürk heykellerinin, asker heykellerinin aslında Nazilerin heykelcilik

anlayışından etkilenmiş ürünler olduğunu savunuyordu. *Sanat Emeği*, 1980'de 12 Eylül Darbesi olunca kapatmak zorunda kaldı. 12 Eylül Darbesi ülkedeki bütün dernekleri, yayın organlarını kapatmıştı. O sırada çok ilginç bir şey oldu. Şimdikine benzer bir durum, kâğıt bulunamıyordu, yazarlar kitaplarını çıkaramıyorlardı. Hatta bir yayıncı Mehmet Ali Yalçın, Kültür Bakanının odasında bakandan kâğıt sağlanmasını isterken, kalp krizi geçirip öldü. Böyle trajik şeyler de olmuştu.

Mustafa Kemal Aġaođlu diye biri, Demokrat Parti bakanlarından, öykücü Samet Aġaođlu'nun oğlu, Tektař Aġaođlu'nun da kardeşi. Cin fikirli biri. Yazarları bu dertten kurtarmak için Yazko diye bir kuruluş kurdu. Yazko'nun açılımı: Yazarlar, Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi. Yazarlar bu kooperatife üye oluyorlar, kooperatif onların kitaplarını basıyor, kitaplar satılıyor sonra küçük bir kooperatif yönetim payının dışında kitabın tüm geliri de yazara veriliyor. İnanılmaz güzel bir şey, çok iyi hatırlıyorum Can Yücel bir kitabında yüzde kırk oranında telif almıştı. Kendisi bile şaşırılmıştı, böyle bir şey nasıl olabilir diye ama o kooperatif yapısı içinde olabiliyordu.

Başka dergi olmadığı için *Yazko Edebiyat* adlı bir dergi çıkardılar önce. Herkesin sayıp sevdiği Memet Fuat yönetiminde. Dümdüz bir edebiyat dergisi. İçinde resim falan yok, şiirler var, hikâyeler var, deneme yazıları var. Derginin satışı on dört bine kadar çıkmıştı. Bir edebiyat dergisi için müthiş bir sayı. Arkasından *Yazko* Çeviri çıktı, Ahmet Cemal yönetiminde. Selahattin Hilav yönetiminde, *Yazko Felsefe* çıktı.

Yazko ile ilgili çok güzel bir anım var. Ben de orada çalıştım *Sanat Emeği*'nden sonra. Yazko, İstanbul Tabip Odası binasının birinci katını kiralamıştı. Etkinlikler de yapıyordu. O toplantılar da, Tabip Odası'nın üst katındaki toplantı salonunda oluyordu. Salon tıklım tıklım dolardı. İnanılmaz hoş bir mekândı. Biraz da işte başka ortam olmadığı için insanların gelip gittiği, bulunduğu bir yerdi. Fakat bizim ülkemizde böyle güzel şeyler çok uzun ömürlü olmuyor, Yazko içinde de birtakım çekişmeler oldu, ondan üç dört yıl sonra Yazko kapandı ne yazık ki.

Seksenlerin başında bir başka şey oldu: Artık edebiyat dergiciliği sadece heveslilerin ya da siyasi amaçları olan insanların eylemi olmaktan çıktı. Büyük holdingler ya da yayın kuruluşları sanat edebiyat dergileri çıkarmaya başladı. Bu sürecin öncülüğünü aslında yetmiş ikide başlayan *Milliyet Sanat* yapmıştı. 1980'den başlayarak bu süreç çok yaygınlaştı.

Hürriyet gazetesi; *Hürriyet Gösteri*'yi çıkarmaya başladı. Aksak da olsa bugün de sürüyor yayını. Milliyet, Aydın Dođan'a satılınca, Karacan yayınları *Sanat Olayı*'nı çıkarmaya başladı. Önce Ülkü Tamer, sonra da Attilâ İlhan'ın yönetiminde. Bunlar acaba edebiyat bir magazin konusu olabilir mi gibi bir araştırma içindeydiler. Renkli çıkıyordu dergiler, magazin konuları yer alıyordu. Attilâ İlhan'ın yönetmenliği sırasında *Sanat Olayı* dergisinin bir sayısında Muazzez Abacı kapak yapılmıştı. İçeride kendisiyle bir söyleşi yer alıyordu. Caz seviyormuş şuymuş buymuş falan. Böyle bir anlayışın ne kadar anlamlı olduğu tartışılabilir tabii.

80 öncesinin politik hareketleri 80 sonrasında yayımladıkları kültür sanat dergileriyle tabanlarıyla olan bağlarını sürdürmeyi denediler. Bunlar arasında *Yarın* (1981-88), *Bilim ve Sanat* (1981-1990), *Yeni Düşün*, önemli sayıda okur çevresi yaratan dergiler oldular.

Bu yıllarda Memet Fuat yönetiminde, benim de yardımcı olarak çalıştığım *Adam Sanat* dergisi (1985-2005) edebiyat dergileri arasında önemli yer tuttu. Adam Yayınları'nın 2005'te kapanmasından sonra, artık bireysel olarak bir çeşit o mirası sürdürmek için 2006'dan bugüne on üç yıldır *Sözcükler* dergisini çıkarıyorum.

Tabii sanat dergileri deyince sadece edebiyat dergileriyle de sınırlanamamak gerek. Örneğin yine atılmışlardaki parlak yıllarda, 1965'te Sinematek Derneği kurulmuştu. Onat Kutlar'ın öncülüğünde, dünyanın olmadık yerlerinden, Brezilya sinemasından, Küba sinemasından, Sovyet sinemasından müthiş örnekler getiriyordu ve *Yeni Sinema* adlı, son derece kapsamlı, bugüne kadar aşılammamış güzellikte bir sinema dergisi çıkarmıştı. Ülkemizde bugün gerçek, nitelikli bir sinema seyircisi oluşmuşsa bu derginin ve bu yıllardaki Sinematek'in etkinlikleriyle oluşmuştur diyebiliriz.

Günümüzde çıkan müzik dergileri var, plastik sanatlar dergileri var. Bütün bunlar yayınlarını sürdürüyor fakat bugün geçmişe göre çok daha korkunç bir durumdayız. Bunun nedeni de şu: Hani bugün nasıl hastaneler ticarethane hâline getiriliyor değil mi, sizler buna karşı mücadele ediyorsunuz. Edebiyatı da giderek bir ticarethane hâline getirme eğilimi müthiş bir baskı oluşturuyor ne yazık ki. Bir yazar artık ne kadar edebi bir metin ürettiğiyle değil de, ne kadar sattığıyla, ne kadar bastığıyla değerlendiriliyor. Bu korkunç bir şey. Yayıncılar da kendini bu serüvene kaptırmış durumda. Birtakım

uyanık insanlar, edebiyatın da bir para malzemesi yapılabileceğini, bundan para kazanılacağını görüp bir furya başlattılar. İşte günümüzde hepimizin bildiği gazete kâğıdına basılan, gazete büfelerinde satılan çok sayıda dergi çıkıyor ve bunlar da edebiyat dergisi sayılıyor ne yazık ki. Ama bunları edebiyat dergisi sayabilmek mümkün değil, çünkü bir edebiyat dergisi her şeyden önce nitelikli edebiyat ürünleri yayınlayan bir dergidir. Bunlar sadece insanların popüler şeylere olan ilgisini gıdıklamak üzere ve bunlardan para devşirmek üzere yayın yapan yayıncılar. Ne ilgi çekebilir? Tomris Uyar diye bir yazar var diyelim, üç ayrı şairle evlenmiş. Aman ne kadar ilginç bir konu. Bu kadının hayatını araştıralım, onu kapak yapalım, ondan bir söz alalım... Yani bu kadın nasıl bir yazar, neler yazmış, öyküleri ne kadar değerli, bunlarla ilgili tek satır yok. Ama işte, Ülkü

Tamer'le evlenmiş, Cemal Süreyya ile evlenmiş, bunlar üzerinden tek amacı para olan kirli bir bir magazin. Oysa edebiyat da tıpkı sağlık gibi insanlığın yüce değerlerinden biri. Paraya vurulamayacak değerlerinden biri ve öyle kalması gereken bir dal.

Sözlerimi bitirmem gerekiyor sanıyorum ama son olarak iki dakikanızı alıp size bir Ceyhun Atuf Kansu şiiri okumak istiyorum. Çünkü gelecek tek yıl Ceyhun Atuf'ın yüzüncü doğum yılı. Biliyorsunuz bir çocuk doktoruydu, Turhal Şeker Fabrikası'nda, Etimesgut Şeker Fabrikası'nda hekimlik yapmıştı. Şiirlerinde hastalık, sağlık konusu çok geçer. Onun çok sevdiğim bir şiiri var, 1948'de yazmış tam yetmiş yıl önce. Son olarak sizleri biraz kötü sözcüklerden uzaklaştırıp şiirin yüceliğine getireyim en azından.

*Bir gün Zile'ye düştü yolum,
Orta çağı yaşar gibi oldum,
Çarşısıyla, kalesiyle loncastıyla
Gizli bahçesinde hâlâ Aslım kancasıyla
Hâlâ bir Ferhad ü Şirin hikâyesi...
Ah, hâlâ yolları Irak kasabalar
Hâlâ yollarda arabalar, garip arabalar!
Yolda bir kadın gördüm çapa çapalar
Bebeği sallanır iki dal arasında
Uyu bebek uyu, büyü bebek büyü
Sendedir küçük toprağın ümidi
Sen, gelecek yağmurların en güzeli
Ah!.. Her bahar yeli böyle esip gitti,
Netmeli, bilmem ki bebek netmeli?
Netmeli de seni beni avutmali,
Netmeli de uyandırmalı, uyandırmalı toprağı!
Ah bir kere anan belemiş kundağı...
Netmeli de açmalı güneşe seni
Netmeli de bu toprağın bütün bebeklerini,
İyi uyutup, iyi uyandırmalı,
Netmeli de bebek, bu toprağı canlandırmalı!
Bağları güzel olurmuş Zile'nin baharda,
Ama o eski tat yok ki kirazlarda.
Bir kere yitirmiş halkım neşesini,
Ah, hayat değiştirmiş eski sesini,
Şimdi daha güzel, daha canlı türküler istiyor!
- Nerdesin, altın başağı çalışmanın, dost başağı! -
Zaman ayrı dostlar, ayrı aşklar, ayrı güller istiyor...*

Sağolun